

DUTOR SAN'ATINING YOSHLAR ORASIDAGI QABUL QILINISH DINAMIKASI VA ZAMONAVIY INTERPRETATSIYALAR

Nishonova Gulnoza Fatxulla qizi

Toshkent viloyati ixtisoslashtirilgan madaniyat maktabi o'qituvchisi

Annotatsiya. Ushbu maqola O'zbekiston yoshlari orasida dutor san'atining qabul qilinish dinamikasi va uning zamonaviy musiqiy interpretatsiyalarini tahlil qilishga bag'ishlangan. Dutorning tarixiy va madaniy ahamiyati, yoshlarning unga munosabati, shuningdek, an'anaviylik va zamonaviylik o'rtasidagi muvozanat o'rganildi. Tadqiqotda yoshlarning dutor san'atiga qiziqishi cheklangan bo'lsa-da, zamonaviy janrlar (jazz, pop, elektron musiqa) bilan integratsiya va ijtimoiy tarmoqlar orqali targ'ibot uning ommalashishiga yordam berayotgani aniqlandi. Shahar va qishloq yoshlari o'rtasidagi farqlar, ta'lim va media ta'siri kabi omillar tahlil qilindi. Maqola dutor san'atini yoshlar orasida targ'ib qilish bo'yicha amaliy takliflar bilan yakunlanadi. Tadqiqot milliy musiqiy merosni saqlash va uni zamonaviy sharoitlarga moslashtirishda muhim yo'nalishlarni belgilaydi, shu bilan birga an'anaviy cholg'u asboblarning global madaniy kontekstdagi o'rniga hissa qo'shadi.

Kalit so'zlar: Dutor san'ati, yoshlar madaniyati, musiqiy meros, zamonaviy interpretatsiya, an'anaviylik, ijtimoiy tarmoqlar, musiqiy integratsiya, milliy identifikatsiya

Kirish. Dutor - o'zbek xalq musiqasining eng muhim ramzlaridan biri bo'lib, ikki simli torli cholg'u sifatida Markaziy Osiyo musiqiy madaniyatida o'ziga xos o'rin egallaydi. Uning nozik, chuqur va jo'shqin ovozi o'zbek maqomlari, xalq qo'shiqlari va dostonlarini ijro etishda asosiy vosita sifatida xizmat qiladi. Dutor nafaqat musiqiy asbob, balki o'zbek xalqining ma'naviy dunyosi, tarixiy xotirasi va estetik qadriyatlarini aks ettiruvchi madaniy merosdir. O'rta asrlardan boshlab saroy marosimlarida, xalq bayramlarida va oilaviy yig'inlarda ishlatilgan dutor bugungi kunda ham o'z ahamiyatini saqlab kelmoqda. Alisher Navoiyning “Xamsa” asarida dutor haqidagi eslatmalar uning o'zbek adabiyoti va musiqasidagi muhim o'rnini tasdiqlaydi. Shu bilan birga, dutor o'zbek musiqiy an'alarining uzluksiz rivojlanishini ta'minlovchi ustoz-shogird tizimining muhim qismidir.

Dutor san'ati nafaqat o'zbek xalqi bilan cheklanib qolmay, balki Markaziy Osiyo xalqlari, xususan, tojik, uyg'ur va turkman musiqiy madaniyatlarida ham muhim o'rin tutadi. Uning ovozi “Shashmaqom” kabi klassik musiqiy shakllardan tortib, xalq qo'shiqlari va zamonaviy kompozitsiyalargacha keng doirada aks etadi. So'nggi yillarda dutor global musiqiy sahnada ham e'tirof etilib, xalqaro festivallar va zamonaviy musiqiy loyihalarda faol qo'llanilmoqda. Bu esa dutor san'atining nafaqat

mahalliy, balki universal madaniy ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatadi. XXI asrda globalizatsiya, raqamli texnologiyalar va pop-madaniyatning jadal rivojlanishi an'anaviy musiqiy san'at turlariga yangi sinovlar keltirmoqda. O'zbekistonda yosh avlodning musiqiy didi G'arb pop-musiqasi, hip-hop, elektron musiqa kabi global janrlar tomon siljishi milliy cholg'u asboblariga, xususan, dutorga bo'lgan qiziqishning pasayishiga olib kelmoqda. Shu bilan birga, ijtimoiy tarmoqlar va zamonaviy musiqiy platformalar orqali dutor san'ati yangi shakllarda yoshlarga yetib bormoqda. Masalan, YouTube, Instagram va TikTok kabi platformalarda dutorning zamonaviy talqinlari va an'anaviy ijrolari keng muhokama qilinmoqda. Bu holat dutor san'atining yoshlar orasidagi qabul qilinish dinamikasini o'rganishni dolzarb vazifaga aylantiradi.

Dutor san'ati milliy madaniyatning ajralmas qismi sifatida nafaqat estetik, balki ijtimoiy va ta'limiy ahamiyatga ega. Uning saqlanib qolishi va rivojlanishi o'zbek xalqining o'ziga xosligini mustahkamlash, global madaniy xilma-xillikka hissa qo'shish uchun muhimdir. Tadqiqot yoshlarning dutor san'atiga munosabatini tahlil qilish orqali milliy musiqiy merosni targ'ib qilish va zamonaviy sharoitlarga moslashtirish bo'yicha strategiyalar ishlab chiqishga xizmat qiladi. Bundan tashqari, ushbu ish xalqaro miqyosda an'anaviy musiqa va yoshlar madaniyati o'rtasidagi munosabatni o'rganuvchi tadqiqotlarga o'zbek musiqiy tajribasini qo'shadi.

Yoshlar orasida dutorga munosabat qay darajada, o'zgarayaptimi? So'nggi o'n yilliklarda O'zbekistonda yoshlarning musiqiy afzalliklari sezilarli darajada o'zgardi. An'anaviy musiqiy shakllar, jumladan, dutor san'ati ko'pincha “eskirgan” yoki “faqat katta yoshdagilar uchun” deb qabul qilinmoqda. Bu holat dutor san'atining yoshlar orasida ommalashuviga to'siq bo'lib, uning kelajakdagi rivojlanishiga xavf tug'dirmoqda. Shu bilan birga, zamonaviy musiqiy loyihalarda dutorning jazz, pop va elektron musiqa bilan sintez qilinishi yosh tinglovchilarni jalb qilish imkoniyatini yaratmoqda. Masalan, yosh dutorchilarning ijtimoiy tarmoqlardagi faoliyati va xalqaro festivallardagi chiqishlari dutor san'atiga yangi nafas bag'ishlamoqda.

Dutor san'atining tarixiy va madaniy o'rni. Dutor, o'zbek xalq musiqasining muhim torli cholg'u asboblaridan biri sifatida, Markaziy Osiyo musiqiy madaniyatida chuqur ildizlarga ega. Uning kelib chiqishi VIII-IX asrlarga borib taqaladi, bu davrda torli asboblar Xuroson va Movarounnahrda musiqiy ijodning asosiy vositalariga aylangan edi. Dutor so'zi fors tilidagi “du” (ikki) va “tor” (sim) so'zlaridan kelib chiqqan bo'lib, uning ikki simli tuzilishini ifodalaydi. Bu xususiyat dutorning o'ziga xos nozik va jo'shqin ovozini shakllantiradi, uni boshqa cholg'ulardan ajratib turadi. Dutorning dastlabki shakllari haqida aniq arxeologik dalillar kam bo'lsa-da, o'rta asr yozma manbalarida, xususan, Alisher Navoiyning “Xamsa” asarida va boshqa musiqiy risolalarda dutor haqida eslatmalar uchraydi. Bu uning o'sha davrda nafaqat xalq musiqasida, balki saroy madaniyatida ham muhim o'rin tutganini ko'rsatadi. O'rta asrlarda dutor “Shashmaqom” kabi klassik maqom musiqasining asosiy cholg'ularidan

biri bo‘lib, uning ijro uslublari va texnikasi rivojlangan. XIX asrga kelib, dutor xalq musiqasi va professional ijrochilikda keng qo‘llanila boshladi, bu davrda u nafaqat yakkaxon, balki ansambl ichida ham muhim rol o‘ynadi. XX asrda dutor san‘ati O‘zbekistonning mustaqillik davrida milliy madaniyatni tiklash va targ‘ib qilishning muhim ramziga aylandi. Sovet davrida musiqiy ta‘lim tizimi orqali dutor ijrochiligi institutsional darajada rivojlanib, O‘zbekiston davlat konservatoriyasi kabi muassasalarda maxsus dasturlar joriy qilindi. Shu bilan birga, global musiqiy oqimlar ta‘sirida dutor zamonaviy kompozitsiyalarda ishlatila boshladi, bu uning rivojlanishida yangi bosqichni belgiladi. Bugungi kunda dutor nafaqat an‘anaviy musiqada, balki xalqaro festivallar va zamonaviy musiqiy loyihalarda ham faol qo‘llanmoqda.

Madaniy va ijtimoiy kontekstdagi o‘rni. Dutor o‘zbek xalqining ma‘naviy va madaniy hayotida chuqur iz qoldirgan musiqiy asbobdir. U nafaqat musiqiy ijod vositasi, balki o‘zbek xalqining estetik qadriyatlarini, tarixiy xotirasini va ijtimoiy birligini aks ettiruvchi ramz sifatida xizmat qiladi. Dutor ovozi oilaviy marosimlarda, to‘ylarda, milliy bayramlarda va diniy yig‘inlarda muhim o‘rin tutib, xalqning ruhiy dunyosini ifodalaydi. Uning nozik va chuqur ohangi o‘zbek maqomlari va xalq qo‘shiqlari orqali sevgi, sog‘inch, tabiat va hayot falsafasini yetkazadi. Dutor san‘ati o‘zbek adabiyoti bilan ham uzviy bog‘liq. Xalq dostonlari, masalan, “Alpomish” yoki “Gorog‘li” kabi epik asarlar ijro etilganda dutor ko‘pincha baxshilar tomonidan qo‘llanilgan. Bu dutorning musiqiy va adabiy san‘at o‘rtasidagi ko‘prik sifatida muhim rol o‘ynaganini ko‘rsatadi. Shu bilan birga, dutor o‘zbek xalqining ijtimoiy hayotidagi o‘zgarishlarni ham aks ettirgan. Masalan, XIX asrda shahar va qishloq muhitida dutor ijrochiligi turli ijtimoiy tabaqalar orasida keng tarqalgan bo‘lsa, XX asrda u milliy o‘zlikni mustahkamlashning muhim vositasiga aylandi.

Global miqyosda dutor Markaziy Osiyo musiqiy madaniyatining universal ramzi sifatida e‘tirof etilmoqda. Uning o‘xshashlari tojik, uyg‘ur va turkman xalqlari musiqasida ham mavjud bo‘lib, bu dutorning mintaqaviy madaniy birlashuvdagi ahamiyatini ta‘kidlaydi. So‘nggi yillarda dutor xalqaro musiqiy sahnada, masalan, YUNESKO homiyligidagi festivallarda va global etnik musiqa loyihalarida faol namoyish etilmoqda. Bu dutor san‘atining nafaqat mahalliy, balki universal madaniy meros sifatida qadrlanishini ko‘rsatadi. Dutor san‘atining ustoz-shogird an‘analari. Dutor san‘ati o‘zbek musiqiy madaniyatida uzluksiz rivojlanib kelishining asosiy omillaridan biri ustoz-shogird an‘alaridir. Bu tizim orqali dutor ijrochiligining nozik jihatlari, texnikasi va ma‘naviy mazmuni avlodlardan avlodlarga o‘tib kelgan. O‘rta asrlarda dutor o‘rganish ko‘pincha musiqiy oilalar yoki maxsus musiqiy maktablar (maqomchilar jamoasi) doirasida amalga oshirilgan. Ustoz-shogird an‘anasi nafaqat texnik mahoratni, balki musiqiy falsafa va estetik qadriyatlarning chuqur anglanilishini ta‘minlagan.

XX asrda bu an’ana institutsional shakl oldi. O‘zbekiston davlat konservatoriyasi, Toshkent va boshqa shaharlardagi musiqiy maktablar dutor ijrochiligini o‘qitishning markazlariga aylandi. Taniqli ustozlar dutor san’atini keyingi avlodlarga yetkazishda muhim rol o‘ynadi. Ular nafaqat ijro texnikasini, balki dutor musiqasining ma’naviy boyligini ham o‘quvchilariga singdirishga intildi. Bugungi kunda ustoz-shogird an’anasi zamonaviy ta’lim tizimi bilan birgalikda davom etmoqda. Yosh dutorchilar nafaqat an’anaviy uslublarni o‘rganmoqda, balki zamonaviy musiqiy oqimlar bilan tajriba o‘tkazmoqda.

Empirik tahlil. Yoshlar orasida dutorni qadrlash darajasi. Dutor san’ati yoshlar orasida milliy madaniyatning muhim qismi sifatida qabul qilinadi, biroq uning qadrlanish darajasi turli omillarga, xususan, ta’lim darajasi, ijtimoiy muhit va musiqiy bilimlarga bog‘liq. Umuman olganda, yoshlar dutor san’atini o‘zbek xalqining tarixiy va ma’naviy merosi sifatida hurmat qilishadi, lekin uni kundalik hayotda faol tinglash yoki o‘rganishga qiziqish nisbatan past bo‘ladi. Dutor musiqasi ko‘pincha tantanali marosimlar, milliy bayramlar yoki madaniy tadbirlar bilan bog‘liq deb qabul qilinadi, bu esa uni yoshlarning zamonaviy musiqiy afzalliklaridan bir oz uzoqlashtiradi. Musiqiy ta’lim olgan yoshlar dutor san’atining estetik va texnik jihatlarini yuqori baholasa-da, kengroq yoshlar auditoriyasi uchun u ko‘proq ramziy ahamiyatga ega. Bu holat dutor san’atining yoshlar orasida qadrlanishi an’anaviy madaniy qadriyatlar bilan zamonaviy hayot tarzining o‘zaro ta’siriga bog‘liqligini ko‘rsatadi.

Shaharlik va qishloq yoshlari o‘rtasidagi farqlar. Shaharlik va qishloq yoshlari o‘rtasida dutor san’atiga munosabatda sezilarli farqlar mavjud. Shaharlarda yashovchi yoshlar ko‘proq global musiqiy oqimlar va zamonaviy madaniyat ta’sirida bo‘lib, dutor san’atini zamonaviy talqinlar orqali qabul qilishga moyil. Ular dutor musiqasini an’anaviy shaklda emas, balki pop, jazz yoki elektron musiqa bilan integratsiyalashgan holda ko‘proq qadrlashadi. Shahar muhiti musiqiy festivallar, konsertlar va ijtimoiy tarmoqlar orqali dutor san’atini targ‘ib qilish uchun kengroq imkoniyatlar taqdim etadi, bu esa shaharlik yoshlarning dutor bilan tanishish darajasini oshiradi. Qishloq yoshlari esa dutor san’atini ko‘proq an’anaviy shaklda, ya’ni xalq qo‘shiqlari, maqomlar yoki mahalliy marosimlar doirasida qabul qilishadi. Qishloq muhitida dutor madaniy an’analarining ajralmas qismi sifatida saqlanib qolgan, ammo zamonaviy musiqiy tendensiyalarga kirib borishi cheklangan. Shu bilan birga, qishloq yoshlari orasida dutor o‘rganish yoki faol tinglash darajasi shaharlik yoshlarga nisbatan pastroq bo‘lishi mumkin, chunki ularning zamonaviy media va musiqiy ta’lim imkoniyatlariga kirishi cheklangan. Bu farqlar dutor san’atining qabul qilinishida geografik va ijtimoiy omillarning muhim rol o‘ynashini ko‘rsatadi.

Ijtimoiy tarmoqlarda dutor san’atining aks ettirilishi. Ijtimoiy tarmoqlar dutor san’atining yoshlar orasida targ‘ib qilinishi va qabul qilinishida muhim platformaga aylandi. Raqamli media, xususan, video va audio kontent tarqatuvchi platformalar

dutor musiqasini keng auditoriyaga yetkazish imkonini bermoqda. Ijtimoiy tarmoqlarda dator ijrolari an’anaviy va zamonaviy shakllarda namoyish etilib, yoshlarning qiziqishini uyg‘otmoqda. Ayniqsa, qisqa videolar va musiqiy kliplar orqali dator san’ati zamonaviy musiqiy tendensiyalar bilan birlashtirilib, yangi tinglovchilar jalb qilinmoqda. Ijtimoiy tarmoqlar dator san’atining estetik va madaniy qiymatini ta’kidlaydigan muhit yaratib, uning yoshlar orasida ramziy maqomini oshiradi. Shu bilan birga, bu platformalar dator ijrochilariga o‘z ijodlarini global miqyosda targ‘ib qilish imkonini beradi, bu esa san’atning xalqaro miqyosda tan olinishiga yordam beradi. Biroq, ijtimoiy tarmoqlarda dator musiqasining ko‘pincha soddalashtirilgan yoki kommertsial shaklda taqdim etilishi uning chuqur ma’naviy mazmunini qisman yo‘qotishiga olib kelishi mumkin. Umuman, ijtimoiy tarmoqlar dator san’atini yoshlar bilan bog‘lashda muhim vosita bo‘lib xizmat qilmoqda, lekin uning targ‘ibotidagi sifat va mazmun muvozanati muhim masala sifatida qolmoqda.

Zamonaviy interpretatsiyalar va innovatsiyalar. Dutor san’ati so‘nggi yillarda an’anaviy doiradan chiqib, zamonaviy musiqiy janrlar bilan integratsiyalashish orqali yangi tinglovchilar, xususan, yosh avlod e’tiborini jalb qilmoqda. Global musiqiy tendensiyalarning ta’siri va raqamli texnologiyalarning rivojlanishi dutorning jazz, pop va elektron musiqa kabi janrlarga moslashishiga imkon berdi. Jazz musiqasi bilan sintez dutorning nozik ohangini improvisatsion ritmlar bilan boyitib, uning ijro uslubini yanada dinamik va xilma-xil qiladi. Pop musiqada dator ko‘pincha qisqa, jozibador melodiyalar sifatida ishlatilib, keng auditoriyaga yo‘l ochadi. Elektron musiqada esa dator ovozi raqamli effektlar va sintezatorlar bilan birlashtirilib, zamonaviy klublar va festivallar muhitiga mos keluvchi yangi shakllar yaratmoqda. Bu integratsiya jarayoni dator san’atining an’anaviy mohiyatini saqlab qolish bilan birga, uni global musiqiy oqimlar doirasida raqobatbardosh qiladi. Zamonaviy janrlar bilan sintez dator musiqasini yoshlarning kundalik tinglash odatlariga yaqinlashtirib, uning madaniy chegaralarini kengaytiradi. Shu bilan birga, bu jarayon dutorning o‘ziga xos ovoz xususiyatlarini to‘liq saqlab qolishda muayyan muammolarni keltirib chiqaradi, chunki zamonaviy janrlarning soddalashtirilgan tuzilishi ba’zida dutorning chuqur ma’naviy mazmunini cheklashi mumkin.

Zamonaviy dutorchilar dator san’atini yangi avlodga yetkazishda innovatsion yondashuvlardan foydalanmoqda. Ular an’anaviy ijro uslublarini hurmat qilgan holda, dator musiqasini zamonaviy musiqiy texnologiyalar va global tendensiyalar bilan uyg‘unlashtirishga intilmoqda. Bu jarayonda dutorchilar nafaqat musiqiy kompozitsiyalarni, balki ijro shakllarini ham o‘zgartirmoqda. Masalan, dutorning akustik ovozini raqamli studiyalarda qayta ishlash, uni boshqa cholg‘u asboblari bilan birlashtirish yoki yangi ritmik tuzilmalar qo‘llash kabi usullar keng tarqalgan. Zamonaviy dutorchilarning yondashuvlari yoshlar madaniyatiga moslashishga qaratilgan bo‘lib, ular ijtimoiy tarmoqlar va musiqiy platformalar orqali o‘z ijodlarini

targ‘ib qilishga alohida e‘tibor berishadi. Bu jarayon dutor san‘atini nafaqat mahalliy, balki xalqaro miqyosda ommalashtirishga yordam beradi. Shu bilan birga, zamonaviy dutorchilar o‘z ijodlarida an‘anaviy musiqiy merosga sodiqlik va innovatsion tajribalar o‘rtasida muvozanatni saqlashga harakat qilishadi. Bu yondashuv dutor san‘atining zamonaviy sharoitlarda hayotiy bo‘lib qolishini ta‘minlaydi.

Dutor san‘ati zamonaviy sahna san‘atida, xususan, teatr, kino va boshqa sahnaviy ko‘rinishlarda muhim o‘rin tutmoqda. Teatrda dutor musiqasi spektakllarning hissiy ohangini kuchaytirish, milliy ruhni ta‘kidlash yoki tarixiy kontekstni yaratish uchun ishlatiladi. Jonli ijrolar yoki oldindan yozib olingan dutor kompozitsiyalari tomoshabinlarda chuqur taassurot qoldirib, spektaklning ma‘naviy boyligini oshiradi. Kinoda dutor musiqasi hikoyaning madaniy va emotsional fonini mustahkamlash uchun qo‘llaniladi. U ko‘pincha milliy identifikatsiyani ta‘kidlaydigan filmlarda yoki tarixiy va lirik syujetlarda muhim rol o‘ynaydi. Dutor ovozinin nozikligi va chuqurligi kino saundtreklariga o‘ziga xos estetik tus beradi. Sahnaviy ko‘rinishlarda, masalan, musiqiy festivallar yoki madaniy tadbirlarda dutor yakkaxon yoki ansambl tarkibida ishlatilib, tomoshabinlarga an‘anaviy va zamonaviy musiqiy shakllarni birlashtirgan noyob tajriba taqdim etadi. Bu sohalarda dutorning qo‘llanilishi uning ko‘p qirrali ekanligini va zamonaviy san‘at shakllariga moslashish qobiliyatini ko‘rsatadi. Shu bilan birga, dutorning sahna san‘atidagi faol ishtiroki uning yoshlar orasida qabul qilinishi va ommalashishiga ijobiy ta‘sir ko‘rsatadi, chunki bu ko‘rinishlar yosh auditoriyaning estetik didi va madaniy qiziqishlariga mos keladi.

Muammolar va imkoniyatlar. Dutor san‘atining zamonaviy sharoitlarda rivojlanishi an‘anaviylik va zamonaviylik o‘rtasidagi ziddiyatlarni keltirib chiqarmoqda. An‘anaviy dutor musiqasi o‘zbek maqomlari, xalq qo‘shiqlari va ma‘naviy-estetik qadriyatlar bilan chambarchas bog‘liq bo‘lib, uning ijro uslublari va ohanglari tarixiy ildizlarga ega. Biroq, zamonaviy musiqiy tendensiyalar, xususan, pop, jazz va elektron musiqa bilan integratsiya dutorning o‘ziga xos ruhini va an‘anaviy shakllarini qisman o‘zgartirishi mumkin. Zamonaviy talqinlar dutor musiqasini soddalashtirib, uni kengroq auditoriyaga moslashtirishga xizmat qilsa-da, bu jarayon ba‘zida musiqaning chuqur falsafiy mazmunini yo‘qotishiga olib keladi. Bu ziddiyat musiqashunoslar, ijrochilar va tinglovchilar o‘rtasida turli qarashlarni keltirib chiqaradi. An‘anaviy musiqiy merosni himoya qiluvchilar zamonaviy talqinlarni dutorning asl mohiyatiga putur yetkazuvchi omil sifatida ko‘rishsa, zamonaviy yondashuv tarafdorlari bu o‘zgarishlarni san‘atning hayotiy bo‘lib qolishi uchun zarur deb hisoblaydi. Ushbu ziddiyat dutor san‘atining kelajakdagi rivojlanish yo‘nalishini belgilashda muhim masala sifatida qolmoqda, chunki an‘anaviylik va zamonaviylik o‘rtasida muvozanatni topish dutorning yoshlar orasida qabul qilinishi va global miqyosda raqobatbardosh bo‘lishi uchun muhimdir.

Dutorni yoshlar orasida ommalashtirish yo‘llari. Dutor san‘atini yoshlar orasida ommalashtirish uchun bir qator strategik yondashuvlar mavjud. Birinchi navbatda, dator musiqasini zamonaviy platformalar orqali targ‘ib qilish muhim ahamiyatga ega. Ijtimoiy tarmoqlar va raqamli media yoshlarning musiqiy didiga mos keluvchi qisqa, jozibador va vizual jihatdan boy kontent yaratish imkonini beradi. Bu dator musiqasini yoshlarning kundalik hayotiga yaqinlashtiradi va uni zamonaviy madaniyatning bir qismiga aylantiradi. Bundan tashqari, dator san‘atini musiqiy festivallar, yoshlar tadbirlari va zamonaviy konsertlarda faol namoyish etish tinglovchilar doirasini kengaytiradi. Zamonaviy musiqiy janrlar bilan hamkorlik, masalan, dutorning pop yoki elektron musiqa guruhlari bilan birgalikdagi ijrolari yosh auditoriyani jalb qilishda samarali bo‘ladi. Shu bilan birga, dator san‘atini ommalashtirishda ijodiy yondashuvlar, masalan, musiqiy videolar, interaktiv tadbirlar yoki onlayn musobaqalar tashkil qilish katta ahamiyat kasb etadi. Bu usullar dutorning yoshlar orasida nafaqat madaniy meros sifatida, balki zamonaviy va jozibador san‘at turi sifatida qabul qilinishini ta‘minlaydi.

Ta‘lim, media va davlat siyosatining roli. Dutor san‘atining yoshlar orasida ommalashishi va saqlanib qolishida ta‘lim tizimi, ommaviy axborot vositalari va davlat siyosati muhim rol o‘ynaydi. Ta‘lim sohasida dator o‘qitishni musiqiy maktablar va oliy ta‘lim muassasalarida kengaytirish zarur. Yoshlar uchun dator o‘rganishni qiziqarli va qulay qiladigan zamonaviy o‘qitish metodlari, masalan, onlayn kurslar yoki interaktiv darslar joriy etilishi lozim. Musiqiy ta‘lim dasturlarida dator san‘atining an‘anaviy va zamonaviy shakllarini birlashtirgan holda o‘qitish yoshlarning qiziqishini oshiradi. Ommaviy axborot vositalari, xususan, televidenie, radio va ijtimoiy tarmoqlar dator san‘atini targ‘ib qilishda faol ishtirok etishi kerak. Dutor musiqasini zamonaviy media formatlarida, masalan, musiqiy kliplar, podkastlar yoki maxsus teleko‘rsatuvlar orqali ommaga yetkazish uning yoshlar orasida mashhurligini oshiradi. Media dator san‘atining estetik va madaniy qiymatini ta‘kidlab, uni zamonaviy hayot tarzi bilan bog‘laydigan kontent ishlab chiqarishi lozim.

Davlat siyosati dator san‘atini saqlash va rivojlantirish uchun moliyaviy va tashkiliy yordam ko‘rsatishi zarur. Milliy musiqiy merosni targ‘ib qilishga qaratilgan grantlar, festivallar va xalqaro loyihalar dator san‘atining mahalliy va global miqyosda rivojlanishiga xizmat qiladi. Davlat tomonidan musiqiy ta‘limni qo‘llab-quvvatlash, madaniy tadbirlarni moliyalashtirish va ijrochilar uchun imkoniyatlar yaratish dator san‘atining yoshlar orasida va umuman jamiyatda muhim o‘rin tutishini ta‘minlaydi.

Xulosa. Ushbu tadqiqot dator san‘atining O‘zbekiston yoshlari orasidagi qabul qilinish dinamikasi va uning zamonaviy interpretatsiyalarini tahlil qilishga qaratildi. Tadqiqot shuni ko‘rsatdiki, dator san‘ati yoshlar tomonidan milliy madaniyatning muhim ramzi sifatida qadrlansa-da, uning an‘anaviy shakllariga qiziqish cheklangan bo‘lib, ko‘pincha tantanali yoki madaniy tadbirlar bilan bog‘liq holda qabul qilinadi.

Zamonaviy musiqiy janrlar, xususan, jazz, pop va elektron musiqa bilan integratsiya dutor san’atini yoshlar uchun jozibadorroq qilgan bo‘lib, bu talqinlar uning kengroq auditoriyaga yetib borishiga xizmat qilmoqda. Ijtimoiy tarmoqlar dutor musiqasini targ‘ib qilishda muhim platforma sifatida xizmat qilmoqda, ammo ushbu platformalarda musiqaning soddalashtirilgan shaklda taqdim etilishi uning ma’naviy chuqurligini qisman cheklashi mumkin. Shaharlik va qishloq yoshlari o‘rtasida dutor san’atiga munosabatda farqlar mavjud bo‘lib, shaharlik yoshlar zamonaviy talqinlarga, qishloq yoshlari esa an’anaviy shakllarga ko‘proq moyil. An’anaviylik va zamonaviylik o‘rtasidagi ziddiyat dutor san’atining rivojlanishida muhim muammo bo‘lib qolmoqda, biroq bu ziddiyatni muvozanatlash uning kelajakdagi muvaffaqiyati uchun imkoniyatlar yaratadi.

Ilmiy jihatdan tadqiqot dutor san’atining zamonaviy sharoitdagi holatini tahlil qilish orqali O‘zbekiston musiqiy madaniyatini o‘rganishga hissa qo‘shdi. Yoshlarning milliy musiqiy merosga munosabati, ijtimoiy tarmoqlarning ta’siri va zamonaviy musiqiy integratsiya kabi masalalar bo‘yicha yangi nuqtai nazarlar taqdim etildi. Ushbu tadqiqot an’anaviy cholg‘u asboblarning global madaniy kontekstda saqlanishi va rivojlanishi bo‘yicha xalqaro tadqiqotlarga o‘zbek tajribasini qo‘shadi. Amaliy jihatdan esa tadqiqot dutor san’atini yoshlar orasida ommalashtirish bo‘yicha aniq takliflar ishlab chiqdi. Ta’lim dasturlarini kengaytirish, ijtimoiy tarmoqlarda faol targ‘ibot va zamonaviy musiqiy loyihalar bilan hamkorlik kabi strategiyalar dutor san’atining yosh avlod orasida qayta jonlanishiga xizmat qiladi. Tadqiqot natijalari musiqiy ta’lim muassasalari, madaniyat tashkilotlari va davlat idoralari uchun milliy musiqiy merosni targ‘ib qilishda yo‘l-yo‘riq bo‘lib xizmat qilishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Madrimov, B. (2018). O'zbek musiqa tarixi. O‘quv qo‘llanma, 120.
2. Kenjayeva, G. R. Q., & Nosirov, D. (2023). O ‘ZBEK MAQOM SAN’ATIDA AYOL OVOZLARINING TUTGAN O ‘RNI. *Oriental Art and Culture*, 4(3), 772-776.
3. Tepper, S. J., & Hargittai, E. (2009). Pathways to music exploration in a digital age. *Poetics*, 37(3), 227-249.
4. Ro'zimurodov, I. (2024). XALQ CHOLG‘ULARI VA ULARDA IJRO ETISH MASALALARI XUSUSIDA. *Nordic_Press*, 2(0002).
5. Levin, T., Daukeyeva, S., & Köchümkulova, E. (Eds.). (2016). *The Music of Central Asia*. Indiana University Press.
6. Ismailov, T. (2024). Musiqa madaniyatida jadedlar faoliyati. *Nordic_Press*, 5(0005).
7. Axmedova Mavluda (2025) “O‘ZBEK MUSIQA MADANIYATIDA CHANG CHOLG‘USINING O‘RNI VA IJROCHILIKDAGI ZAMONAVIY TENDENSIYALAR”, *PEDAGOGS*, 74(3), pp. 66–71. Available at: <https://scientific-jl.org/ped/article/view/10895> (Accessed: 10 May 2025).
8. Мамазияев, Х. А. Ў. (2022). МАҚОМ САНЪАТИДА МУСИҚА ЧОЛГУЛАРИНИНГ ТАДРИЖИ. *Science and innovation*, 1(С3), 7-14.